

[Evropska strategija za levico?](#)

Michel Husson, *mismouniverza.org*, May 13, 2012

Globalne posledice krize so se zaradi dogajanja v Evropi še poslabšale. Kapitalistična protislovja se je trideset let premagovalo s pomočjo ogromne akumulacije fantomskih pravic do presežne vrednosti. Kriza grozi, da jih bo odpravila. Buržoazne vlade so se odločile za njihovo ohranitev z opravičilom, da moramo banke rešiti. Prevzele so bančne dolgove in v zameno niso zahtevale skorajda ničesar. Vendar bi lahko to reševanje pogojevale z nekaterimi zagotovili. Lahko bi prepovedale špekulativne finančne instrumente in zaprle davčne vrzeli. Lahko bi celo vztrajale, da naj banke prevzamejo odgovornost za del javnega dolga, ki ga je njihovo reševanje tako dramatično povečalo.

Trenutno smo v drugi fazi. Potem ko se je dolg prenesel iz zasebnega v javni sektor, je bil delavski razred prisiljen poravnati račune. Ta šok terapija se izvaja v okviru varčevalnih načrtov, ki so si vsi precej podobni – rezi družbeno koristne porabe in dvigovanje najbolj nepravičnih davkov. Za to obliko družbenega nasilja ne obstaja nobena druga alternativa kot prisiliti delničarje in posojilodajalce, da poravnajo svoje račune. To je jasno in vsem razumljivo.

Propad načrta vladajočega razreda

Toda od evropskega delavskega razreda se zahteva tudi plačilo za propad projekta, ki ga je vladajoči razred osnoval za Evropo. Vladajočemu razredu se je zdelo, da je našel dober sistem z enotno valuto, paktom stabilnosti proračunov držav članic («Pakt stabilnosti in rasti») in popolno deregulacijo financ ter pretoka kapitala. Z ustvarjanjem konkurence med socialnimi modeli in prejemniki mezd je zmanjševanje mezd postalo edini način urejanja konkurence med kapitalisti in krepitve neenakosti, od katerih je imel korist le zelo ozek sloj ljudi v družbi.

Vendar pa je ta model uporabljal na glavo obrnjeno logiko in zato ni bil uspešen. Predpostavljal je, da so evropska gospodarstva bolj homogena, kot dejansko so. Razlike med državami so se povečale zaradi njihovih položajev na svetovnem trgu in njihove občutljivosti na tečaj evra. Stopnje inflacije niso sovpadale, obrestne mere so povzročile nepremičninske balone itn. Vsa protislovja omejenega programa evropske integracije, ki jih evropski liberalci odkrivajo danes, so torej obstajala že pred krizo, a se zdaj se razpihujejo zaradi špekulativnih napadov na suverene dolgove najbolj izpostavljenih držav.

Pod abstraktnim pojmom »finančnih trgov« se v glavnem skrivajo evropske finančne institucije, ki špekulirajo s po zelo nizkih obrestnih merah izposojenim kapitalom. Špekulacije so mogoče le zaradi državne politike nevmešavanja. Razumeti jih moramo kot pritisk na pohlevne vlade, da naj stabilizirajo proračun na hrbtih ljudi v Evropi in ubranijo interese bank.

Dve nujni nalogi

Z vidika delavskega razreda je očitno, kaj je treba storiti: moramo se upreti ofenzivi varčevalnih ukrepov, plačilo dolga, ki ni nič drugega kot dolg iz bančne krize, pa zavrniti. Alternativni načrt, na katerem mora temeljiti upor, zahteva drugačen način delitve družbenega premoženja. To je koherentna zahteva. Torej proti zniževanju mezd, z drugimi besedami, proti prilaščanju vse večjega dela presežne vrednosti s strani kapitala.

Alternativa zahteva resnično fiskalno reformo, ki bo vzela nazaj darila, ki so bila leta in leta darovana podjetjem in bogatim. Prav tako vključuje odpis dolga. Dolg in interesi večine prebivalstva so popolnoma nezdržljivi. Progresiven razplet krize ni mogoč brez preizpraševanja dolga bodisi z razglasitvijo nezmožnosti odplačila dolga bodisi s prestrukturiranjem. V vsakem primeru bodo nekatere države verjetno razglasile nezmožnost odplačila dolga, zato je takšen položaj kakor tudi ravnanje v njegovem primeru pomembno predvideti.

Izstop iz območja evra?

Ofenziva, s katero se soočajo evropski narodi, je zaradi evropskega prisilnega jopiča nedvomno še hujša. Evropska centralna banka (ECB) za razliko od ameriške centralne banke (Fed) javnega dolga z odkupom državnih obveznic ne more monetizirati. Bi izstop iz območja evra sprostil prijem tega prisilnega jopiča? Nekateri na levisi, kot so Costas Lapavitsas in njegovi kolegi, to predlagajo kot prvi korak za Grčijo. Predlagajo, da se to stori takoj, brez čakanja na združitev levice, ki bi spremenila območje evra, saj se jim to zdi nemogoče.

Kadar je ta zamisel predlagana drugod po Evropi, ji takoj sledi ugovor, da se Velika Britanija varčevalnim ukrepom ni izognila, pa čeprav ni del območja evra. Niti ni težko razumeti, zakaj želi skrajna desnica, kot je Nacionalna fronta v Franciji, zapustiti območje evra. Težje je razumeti, kakšne bi lahko bile koristi takega slogana za radikalno levice. Če bi bila liberalna vlada prisiljena sprejeti takšen ukrep zaradi pritiska poteka dogodkov, je jasno, da bi bila to zgolj pretveza za še strožje varčevalne ukrepe od dosedanjih. Izstop prav tako ne bi omogočil vzpostavitve novega ravnotežja sil, ki bi bilo ugodnejše za delavski razred. To je lekcija, ki se jo lahko naučimo iz vseh preteklih izkušenj.

Za levo vlado bi bil izstop iz območja evra velika strateška napaka. Nova valuta bi se razvrednotila, kar je ne nazadnje tudi zeleni cilj. Vendar bi to odprlo prostor, ki bi ga finančni trgi takoj uporabili za začetek špekulativne ofenzive. Sprožil bi se cikel devalvacije, inflacije in varčevalnih ukrepov. Povrhu bi se dolg, ki je bil do tiste točke denominiran v evrih ali ameriških dolarjih, zaradi devalvacije nenadoma povečal. Vsaka leva vlada, ki bi se odločila sprejeti ukrepe v korist delavskega razreda, bi se zagotovo znašla pod velikim pritiskom mednarodnega kapitalizma. A s taktičnega vidika bi bilo članstvo v območju evra v tem spopadu bolje izkoristiti kot vir konflikta.

Drži, da je evropski projekt, ki temelji na enotni valuti, nekoherenten in nepopoln. Iz nabora različnih cen in plač znotraj območja evra izpušča spremenljivo prilagajanja – obrestno mero. Periferne države imajo tako možnost izbire med nemško potjo zamrznitve mezd ali zmanjšanjem konkurenčnosti in izgubo trgov. Takšna situacija vodi v nekakšno slepo ulico in ni rešitve, ki bi jo lahko uporabili takoj: povratek [razpad območja evra – op. p.] bi Evropo potisnil v krizo, ki bi najbolj prizadela najbolj ranljive države; začetek novega evropskega projekta pa se trenutno zdi nedosegljiv.

Če območje evra eksplodira, bodo najbolj šibka gospodarstva destabilizirana s špekulativnimi napadi. Pridobila ne bi niti Nemčija, saj bi njena valuta nekontrolirano apreciiirala in bi se tako znašla v položaju, v katerega Združene države Amerike s svojo monetarno politiko danes poskušajo spraviti nekatere druge države.¹

Obstajajo druge rešitve, ki pa zahtevajo popolno prenavo Evropske unije: proračun, ki se ga polni s skupnim davkom na kapital in iz katerega se financirajo harmonizacijska sredstva in vlaganja, ki so socialno in ekološko koristna; bogatejše države pa bi pomagale revnejšim pri odplačevanju njihovega javnega dolga. A tudi tega rezultata ni mogoče doseči v kratkem času, ne zaradi pomanjkanja alternativnih načrtov, ampak ker njihovo izvajanje zahteva korenito spremembo ravnotežja sil na evropski ravni.

Kaj naj storimo v tem zelo težkem trenutku? Boj proti varčevalnim načrtom in zavrnitev plačevanja dolgov sta odskočna deska za protinapad. Zagotoviti moramo, da se upor krepí z zagovarjanjem alternativnega projekta, in izdelati program, ki ponuja tako »praktične« odgovore kot tudi splošno razlago razredne vsebine te krize.²

Specifična naloga radikalne, internacionalistične levice je z zagovarjanjem drugačne Evrope povezati družbene boje, ki se odvijajo v posameznih državah. Kaj počnejo vladajoči razredi? Kremžijo se nad politiko, ki jim jo narekujejo evropske institucije in ki ji morajo slediti, saj branijo interese, ki so protislovni in večinoma še vedno temeljijo na nacionalni osnovi. Toda takoj ko morajo uvesti varčevalne ukrepe na lastnih delavskih razredih, se pokažejo kot trdna in združena fronta.

Namesto poudarjanja dejanskih razlik, ki obstajajo med državami, se je bolje lotiti drugih stvari. Na kocki je internacionalistično gledišče o krizi v Evropi. Edini način za resno nasprotovanje vzponu skrajne desnice je osredotočenje na druge cilje, ne pa na običajne žrtvene kozle. Z zahtevo, da naj se dolgovi

enakomerno razdelijo po vsej Evropi, lahko s tistimi narodi, ki so najbolj na udaru krize, vzpostavimo pravo mednarodno solidarnost. Zato se moramo evropski buržoaziji, ki države potiska v socialno nazadovanje, zoperstaviti z alternativnim projektom za Evropo. Treba je razumeti, da morajo biti naše mobilizacije, ki se soočajo z usklajenim vladajočim razredom na evropski ravni, prav tako osnovane na lastnem usklajenem projektu. Čeprav se boji res odvijajo v nacionalnih okvirih, pa jih je treba okrepiti z internacionalističnim glediščem, namesto da postajajo vse šibkejši ali da zablodijo v nacionalistične slepe ulice. Študentje, ki so v Londonu vzklikali: »Vsi smo skupaj v tem!«, so simbol tega živega upanja.

O evropski strategiji

Naloga je tako težka, kot je težko obdobje, ki ga je povzročila kriza. Kljub temu se radikalna levica ne sme odločiti za nemogočo izbiro in začeti tvegane pustolovščine z izstopom iz območja evra in utopično idejo harmonizacije valut. Lahko pa bi poskusili z nekaterimi vmesnimi cilji, ki bi izzvali evropske institucije. Na primer:

- Članice Evropske unije bi si lahko po zelo nizkih obrestnih merah izposojale neposredno od ECB, banke iz zasebnega sektorja pa bi morale prevzeti določen delež javnega dolga.
- Lahko bi vzpostavili mehanizem razglasitve nezmožnosti odplačevanja dolga, ki bi omogočal odpis javnega dolga v sorazmerju z davčnimi olajšavami za bogate in denarjem, ki je porabljen za reševanje bank.
- Proračunska stabilizacija mora biti reformirana s fiskalno reformo, ki bi obdavčila gibanje kapitala, finančne transakcije, dividende, najbolj premožne, visoke plače in dohodke iz kapitala po splošni stopnji po vsej Evropi.

Ti cilji niso niti manj niti bolj uresničljivi kot pa »izstop iz območja evra«, ki bi koristil delavstvu. Nesmiselno bi bilo čakati na hkraten in usklajen izstop vseh evropskih držav. Edina strateška hipoteza, ki si jo lahko zamislimo, bi morala za svoje izhodišče vzeti družbene preobrazbe, ki se začnejo znotraj ene države. Vlada sprejme določene ukrepe, na primer o uvedbi davka na kapital. Če razmišlja trezno, bo predvidela povračilne ukrepe, katerih tarča bo, in bo uvedla nadzor nad kapitalom. S sprejetjem takšne fiskalne reforme je odkrito v konfliktu s pravili evropske igre. Za enostranski izstop iz območja evra nima nobenega interesa. To bi bila ogromna strateška napaka, saj bi bila nova valuta takoj napadena z namenom potopitve gospodarstva »uporne« države.

Moramo se odreči ideji, da obstajajo »tehnične« bližnjice. Predvidevati moramo, da je konflikt neizogiben, in zgraditi ugodno ravnotežje sil, katerih del je tudi evropska razsežnost. Argument v prid tega je sposobnost onemogočanja interesov kapitala. Država, ki bi storila prvi korak, bi lahko prestrukturirala svoj dolg, nacionalizirala tuji kapital ipd. ali pa s temi ukrepi zgolj grozila. »Levi« vladi Papandreouja in Zapatera v Grčiji in Španiji nista niti sanjali o čem takem.

Glavna točka podpore izhaja iz usklajenega sprejemanja ukrepov. Povsem drugače od klasičnega protekcionizma, ki v bistvu vedno poskuša pridobivati svoj delež z grizljanjem delov svetovnega trga. Vsak progresiven ukrep je učinkovit v obsegu, v kolikšnem je razširjen po različnih državah. Zato bi morali govoriti o strategiji, ki temelji na zamisli, da smo pripravljeni obdavčiti kapital in sprejeti potrebne ukrepe, s katerimi bi se zavarovali. Vendar bi obenem upali, da bodo predlagani ukrepi sprejeti in izvajani po vsej Evropi.

Povzamemo lahko takole: razmišljati moramo o povezavi med razbitjem neoliberalnega evropskega projekta in uresničitvijo našega projekta nove Evrope, namesto da ju vidimo v medsebojnem nasprotju.

Prevod: Boštjan Remic

Lektura: Urška Honzak, Društveno stičišče ŠOU v Ljubljani – STIKS

Izvirnik je dostopen na: <http://internationalviewpoint.org/spip.php?article1981>

1. Michael Hudson, »US Quantitative Easing Is Fracturing the Global Economy«, <http://gesd.free.fr/hudsonqi.pdf>

2. Bloco de Esquerda (Left Bloc) Portugal: »On the crisis and how to overcome it«, 23. maj 2010, <http://gesd.free.fr/bloco510.pdf>